

ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕАТИВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ 15, 17 РОКІВ РІЗНИХ АМПЛУА

Журід С. М.

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. Розглядаються 7 основних показників (характеристик) креативності, найбільш важливих, на наш погляд, для змагальної діяльності юних футболістів 15, 17 років: творче мислення, допитливість, оригінальність, уява, інтуїція, емоційність, творче відношення до роботи. У якості досліджуваних були задіяні юні футболісти 15, 17 років різних ігрових амплуа. Показники креативності юних футболістів 15, 17 років порівнювалися у гравців різного амплуа. Отримані дані мають особливо важливе значення при виборі ігрового амплуа і для проведення тренувального процесу. За даними дослідження низькі показники отримані у гравців різних амплуа 15, 17 років у творчому відношенні до роботи.

Ключові слова: показники креативності, юні футболісти 15, 17 років різних ігрових амплуа (захисники, півзахисники, нападники).

Аннотация. Журид С. Н. Исследование креативных показателей юных футболистов 15, 17 лет различного амплуа. Рассматриваются семь основных показателей (характеристик) креативности, на наш взгляд, наиболее значимых для соревновательной деятельности юных футболистов 15, 17 лет: творческое мышление, любознательность, оригинальность, воображение, интуиция, эмоциональность, творческое отношение к работе. Исследовались юные футболисты 15, 17 лет различных игровых амплуа. Показатели креативности сравнивались у игроков разных амплуа 15, 17-летних юных футболистов. Полученные данные имеют большое значение при выборе игрового амплуа и для построения учебно-тренировочного процесса. В исследовании получены низкие показатели творческого отношения к работе юных футболистов 15, 17 лет различных амплуа.

Ключевые слова: показатели креативности, юные футболисты 15, 17 лет различных игровых амплуа (защитники, полузащитники, нападающие).

Abstract. Zhurid S. Research of creative indices of young footballers (15, 17 years) of different roles. Seven main characteristics of creative ability, the most important for the competitive activity of young footballers (15, 17 years) reviewed: creative thinking, inquisitiveness, originality, imagination, intuition, emotionality, creative attitude to the activity. Young footballers 15, 17 years of different playing roles researched. Received data of creative indices compared with the players of different roles of 15, 17 years young footballers. Data received are of great importance at the choice of playing role and for the structure of educational training process. Low indices of creative attitude to the activity of young footballers (15, 17 years) of different playing roles got in the research.

Key words: indices of creative ability, young footballers (15, 17 years) of different playing roles (defenders, halfbacks, forwards).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У результаті експериментальних досліджень серед здібностей особи була виділена здатність особливо роду – породжувати незвичайні ідеї, відхилитися у мисленні від традиційних схем, швидко вирішувати проблемні ситуації. Така здатність була названа креативністю [4]. Проблеми творчості широко розроблялися у вітчизняній психології [1–5]. У даний час дослідники ведуть пошук інтегрального показника, що характеризує творчу особу. Зарубіжні вчені також глибоко вивчали творче мислення [6–9].

Дослідження креативних здібностей юних футболістів проводилося згідно теми Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. за темою 2.3. «Науково-методичні основи удосконалення системи підготовки спортсменів у футболі з урахуванням особливостей змагальної діяльності».

Формулювання цілі статті. Визначити основні показники рівня креативності юних спортсменів 15, 17 років футболістів різного амплуа.

Виклад основного матеріалу. Креативні здібності особи визначалися за допомогою констатуючого експерименту, який носив діагностичний характер. Тестування здійснювалося за допомогою комп'ютерної програми, основу якої складає методи-

ка Н. Ф. Вишнякової. Тест «Креативність» адаптований до умов специфічної спортивної діяльності та описує творчий потенціал особи. Оцінка креативних здібностей здійснювалася за 3-ма рівнями 10-бальної шкали, запропонованою Поляковим В. А.:

- висока 7,5–10 балів;
- середня 5,5–7,5 бала;
- низька 1–5,5 бала.

Досліджувалися 7 основних показників (характеристик) креативності, найбільш важливих, на наш погляд, для змагальної діяльності юних футболістів 15, 17 років: творче мислення, допитливість, оригінальність, уява, інтуїція, емоційність, творче відношення до роботи (табл. 1).

У якості досліджуваних були задіяні юні футболісти 15, 17 років різних ігрових амплуа команди Дорожнього футбольного спортивного клубу (ДФСК) «Локомотив» м. Харків, які приймали участь у першості України та м. Харкова. Серед них: захисників – 13, півзахисників – 14, нападників – 8, воротарів – 5 осіб. Дослідження проводилися протягом січня – лютого 2010 року.

Юні захисники (табл. 2) показують достовірно вищі результати у творчому мисленні, ніж нападники ($t=4,33$; $p<0,001$) та воротарі ($t=3,38$; $p<0,01$). Показники півзахисників перевершують показники нападників ($t=3,14$; $p<0,01$) і воротарів ($t=2,72$; $p<0,05$).

Як видно (табл. 3), юні захисники допитливіші, ніж

Таблиця 1
Показники оцінки креативних здібностей юних футболістів 15 та 17 років різних амплуа (n=40), у балах

Амплуа	Творче мислення	Допитливість	Оригінальність	Уява	Інтуїція	Емоційність	Творче відношення до роботи
Захисники, n=13	6,83±0,13	6,33±0,13	6,33±0,17	5,67±0,45	6,83±0,13	6,17±0,20	4,17±0,24
Півзахисники, n=14	6,50±0,17	4,33±0,15	5,50±0,10	5,83±0,12	5,67±0,16	6,83±0,10	4,50±0,11
Нападники, n=8	5,40±0,31	4,80±0,30	6,00±0,21	4,80±0,06	6,20±0,26	6,00±0,28	3,80±0,26
Воротарі, n=5	5,00±0,52	5,00±0,00	6,50±0,48	5,00±0,00	4,50±0,16	4,50±0,18	2,5±0,12
Статистичні характеристики	5,93±0,13	5,12±0,04	6,08±0,13	5,33±0,08	5,80±0,15	5,88±0,15	3,74±0,14

Таблиця 2
Матриця достовірності відмінностей показників характеристик «творче мислення» юних футболістів 15, 17 років різних амплуа (n=40)

Амплуа	Захисники		Півзахисники		Нападники		Воротарі	
	t	p	t	p	t	p	t	p
Захисники, n=13	-	-	1,5	>0,05	4,33	<0,001	3,38	<0,01
Півзахисники, n=14	-	-	-	-	3,14	<0,01	2,72	<0,05
Нападники, n=8	-	-	-	-	-	-	0,66	>0,05
Воротарі, n=5	-	-	-	-	-	-	-	-

Таблиця 3
Матриця достовірності відмінностей показників характеристик «допитливість» юних футболістів 15, 17 років (n=40)

Амплуа	Захисники		Півзахисники		Нападники		Воротарі	
	t	p	t	p	t	p	t	p
Захисники, n=13	-	-	10,00	<0,001	4,63	<0,001	9,50	<0,001
Півзахисники, n=14	-	-	-	-	1,42	>0,05	4,78	<0,001
Нападники, n=8	-	-	-	-	-	-	0,66	>0,05
Воротарі, n=5	-	-	-	-	-	-	-	-

Таблиця 4
Матриця достовірності відмінностей показників характеристик «оригінальність» юних футболістів 15, 17 років різних амплуа (n=40)

Амплуа	Захисники		Півзахисники		Нападники		Воротарі	
	t	p	t	p	t	p	t	p
Захисники, n=13			4,15	<0,001	1,26	>0,05	0,33	>0,05
Півзахисники, n=14	-	-			2,27	<0,05	2,08	>0,05
Нападники, n=8	-	-	-	-			0,96	>0,05
Воротарі, n=5	-	-	-	-	-	-		

Таблиця 5
Матриця достовірності відмінностей показників характеристик креативності «уява» юних футболістів 15, 17 років (n=40)

Амплуа	Захисники		Півзахисники		Нападники		Воротарі	
	t	p	t	p	t	p	t	p
Захисники, n=13			0,94	>0,05	5,80	<0,001	4,78	<0,001
Півзахисники, n=14	-	-			7,92	<0,001	6,91	<0,001
Нападники, n=8	-	-	-	-			3,33	<0,01
Воротарі, n=5	-	-	-	-	-	-		

Таблиця 6
Матриця достовірності відмінностей показників характеристик креативності «інтуїція» юних футболістів 15, 17 років різних амплуа (n=40)

Амплуа	Захисники		Півзахисники		Нападники		Воротарі	
	t	p	t	p	t	p	t	p
Захисники, n=13			5,80	<0,001	2,25	<0,05	10,59	<0,001
Півзахисники, n=14	-	-			1,76	>0,05	4,87	<0,001
Нападники, n=8	-	-	-	-			5,66	<0,001
Воротарі, n=5	-	-	-	-	-	-		

Таблиця 7
Матриця достовірності відмінностей показників характеристик креативності «емоційність» юних футболістів 15, 17 років різних амплуа (n=40)

Амплуа	Захисники		Півзахисники		Нападники		Воротарі	
	t	p	t	p	t	p	t	p
Захисники, n=13			3,00	<0,01	0,51	>0,05	3,21	<0,01
Півзахисники, n=14	-	-			2,96	<0,01	4,75	<0,001
Нападники, n=8	-	-	-	-			2,72	<0,05
Воротарі, n=5	-	-	-	-	-	-		

Таблиця 8
Матриця достовірності відмінностей показників «творчого відношення до роботи» юних футболістів 15, 17 років різних амплуа (n=40)

Амплуа	Захисники		Півзахисники		Нападники		Воротарі	
	t	p	t	p	t	p	t	p
Захисники, n=13			1,38	>0,05	1,12	>0,05	6,95	<0,001
Півзахисники, n=14	-	-			2,69	<0,05	14,28	<0,001
Нападники, n=8	-	-	-	-			5,00	<0,001
Воротарі, n=5	-	-	-	-	-	-		

півзахисники ($t=10,00$; $p<0,001$), нападники ($t=4,63$; $p<0,001$) та воротарі ($t=9,50$; $p<0,001$), а півзахисники поступаються ($t=4,78$; $p<0,001$) в даному критерії воротарям.

Юні півзахисники 15, 17 років менш оригінальні, ніж захисники ($t=4,15$; $p<0,001$) і нападники ($t=2,27$; $p<0,05$) (табл. 4).

Юні воротарі в «уяві» поступаються півзахисникам ($t=6,91$; $p<0,001$) і захисникам ($t=4,78$; $p<0,001$), але перевершують нападників ($t=3,33$; $p<0,01$). Захисники і півзахисники мають значно більші ($p<0,001$) результати в даному показнику, ніж юні нападники (табл. 5).

Також визначено (табл. 6), що юні захисники в «інтуїції» значно перевершують півзахисників ($t=5,80$; $p<0,001$), нападників ($t=2,25$; $p<0,05$) і воротарів ($t=10,59$; $p<0,001$). У той же час, воротарі поступаються півзахисникам ($t=4,87$; $p<0,001$) і нападникам ($t=5,66$; $p<0,001$).

Емоційність юних футболістів різна, залежно від ігрового амплуа. Так, юні воротарі 15, 17 років мають нижчі показники (табл. 7). Вони достовірно поступаються захисникам ($t=3,21$; $p<0,01$), півзахисникам ($t=4,75$; $p<0,001$) і нападникам ($t=2,72$; $p<0,05$). У той же час, захисники менш емоційні, ніж півзахисники ($t=3,00$; $p<0,01$), у яких високий показник.

Воротарі юнацьких команд 15, 17 років (табл. 8) значно відстають від захисників ($t=6,95$; $p<0,001$), півзахисників ($t=14,28$; $p<0,001$) і нападників ($t=5,00$;

$p<0,001$) по показникам творчого відношення до роботи. Півзахисники більш творчо підходять до своєї роботи, ніж юні нападники ($t=2,69$; $p<0,05$), оскільки саме від них залежить комбінаційна гра команди.

Висновки:

1. У літературних джерелах розглядаються основні показники (характеристики) креативності, найбільш важливі для змагальної діяльності: творче мислення, допитливість, оригінальність, уява, інтуїція, емоційність, творче відношення до роботи. В той же час дослідженню даного питання у футболі не приділяється належної уваги, що у свою чергу знижує раціональне використання кожного гравця під час гри. Окрім цього, в наявних наукових роботах не розглядається індивідуалізація техніко-тактичної підготовки футболістів з урахуванням рівня їх креативності, який має особливо важливе значення при виборі ігрового амплуа і для проведення тренувального процесу.

2. Отримані у роботі дані багато в чому узгоджуються з даними авторів, що займалися цією проблемою. Наявні відмінності, на наш погляд, пов'язані з досліджуванним контингентом, часом проведення досліджень, завданнями, що стоять перед дослідниками та ін.

Подальші дослідження. Планується дослідити креативні здібності професійних футболістів високої кваліфікації.

Література:

1. Анастаси А. Психологическое тестирование / А. Анастаси. – М. : Педагогика, 1982. – Т. 2.
2. Басенко Е. В. Методические основы совершенствования показателей креативности в автоспорте (картинге) / Е. В. Басенко, В. А. Градусов // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2006. – № 10. – С. 84–85.
3. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества / Д. Б. Богоявленская. – Киев : Наука, 1972.
4. Вишнякова Н. Ф. Креативная психодиагностика. Психология творческого обучения / Н. Ф. Вишнякова. – Минск : РИВШ при БГУ, 1995.
5. Вишнякова Н. Ф. Психологические основы развития креативности в профессиональной акмеологии: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.13 / Н. Ф. Вишнякова. – Москва, 1996. – 394 с.
6. Депенчук М. В. Ролевой анализ некоторых берлинских пар в связи с процессом социокультурной адаптации / М. В. Депенчук // Ананьевские чтения-2000: тезисы научно-практической конференции. – СПб., 2000. – С. 240–241.
7. Небылицин В. Д. Психологические исследования индивидуальных различий / В. Д. Небылицин. – М., 1976.
8. Рубинштейн С. Л. Проблема способностей и вопросы психологической теории / С. Л. Рубинштейн // «Проблемы общей психологии». – М. : Педагогика, 1973.
9. Санникова О. П. Соотношение устойчивых индивидуально-типических особенностей эмоциональности и общительности / О. П. Санникова // Вопросы психологии. – 1982. – № 2. – С. 109–115.